

DOI <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2025-2-14>
УДК 378.091.12.011.3-051:[378.015.3:005.32]:355.01

Гораши К. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри права, професійної та соціально-гуманітарної освіти
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: kateryna.vik@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8625-9774

Сотніченко О. В.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю С4 «Психологія»
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України
Київ, Україна
E-mail: kseniasotnichenko@gmail.com

РОЗВИТОК САМОМОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація

У статті висвітлено результати теоретичного дослідження особливостей самомотивації студентської молоді в умовах війни й експериментальної перевірки ефективності тренінгу, метою якого є формування самомотивації в навчанні й особистісному розвитку здобувачів вищої освіти; розвиток умінь застосування технік самомотивування та саморегуляції в екстремальних умовах. Автори на основі теоретичного дослідження проблеми мотивації й самомотивації студентської молоді обґрунтували важливість системи мотивації в закладах вищої освіти та необхідність розроблення й впровадження в освітній процес індивідуальних і групових заходів, які б сприяли розвитку самомотивації та саморегуляції здобувачів вищої освіти, зокрема представлено авторську розробку тренінгу «3D: ДИВИСЬ, ДУМАЙ, ДІЙ: самомотивація в умовах війни»; описано ключові принципи й підходи, на яких ґрунтується методика проведення заходу. Ефективність змісту тренінгу та доцільність його впровадження в освітній процес підтверджені результатами експериментальної апробації, у якій узяли участь експериментальна й контрольна групи здобувачів вищої освіти, у кожену групу було залучено по 22 учасника, загальна кількість – 44 особи віком 20–22 роки, чоловічої та жіночої статі. Залучення здобувачів вищої освіти до експериментальної апробації здійснювалось на добровільній основі й за умов дотримання ними правил та умов участі в тренінгу: проходження процедур опитування, фіксування результатів впливу технік самомотивації й саморегуляції тощо. Опитування дало змогу виявити домінуючі внутрішні (особистісні) і зовнішні мотиви як для кожного учасника тренінгу, так і для груп учасників різної статі, з'ясувати проблеми в навчанні й студентському житті та під час тренінгу пропрацювати їх за допомогою технік самомотивації й саморегуляції.

Ключові слова: внутрішні й зовнішні мотиви, самомотивація, саморегуляція, мотиваційний тренінг.

Вступ. Одним із сучасних викликів для України є забезпечення якісної підготовки людського капіталу, здатного в умовах війни підтримувати економіку держави та її відновлення й розвиток в поствоєнний період. Вища освіта відіграє провідну роль у підготовці майбутніх фахівців до викликів і можливостей ХХІ століття, здатних бути конкурентоспроможними й умотивованими до навчання та професійного розвитку впродовж життя.

Дослідниками мотивацію, як зовнішню (стимулювання і примушення), так і внутрішню (самомотивація), визначено як важливий чинник активізації діяльності людини (навчальної, трудової, громадської, творчої тощо), що забезпечує розвиток особистості, її прагнення до гідного й повноцінного життя, підвищення її внеску в державу, соціум, науку [2; 4; 5]. Це активізує наукові пошуки нових механізмів і методів мотивації студентської молоді до навчання з метою опанування ними професії та запровадження в освітній процес закладів вищої освіти (далі – ЗВО) освітніх заходів розвитку самомотивації, які б сприяли забезпеченню продуктивності навчальної діяльності й реалізації цілей особистісного розвитку та набуття професійних знань і навичок у здобувачів вищої освіти.

Метою статті є висвітлення результатів теоретичного дослідження особливостей самомотивації студентської молоді в умовах війни й експериментальної перевірки ефективності тренінгу «3D: ДИВИСЬ, ДУМАЙ, ДІЙ: самомотивація в умовах війни».

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічних праць, у яких висвітлено результати досліджень проблеми мотивації, самомотивації та саморегуляції, показав, що українськими й закордонними вченими активно досліджуються закономірності психолого-педагогічних процесів формування та розвитку мотивації й самомотивації (Т. Сазонова, Е. Сусан, С. Кар); проблеми моніторингу вмотивованості (Дж. Барбуто) і психологічного стану студентської молоді на етапі оволодіння професією (А. Квятковська, К. Андросович); професійна мотивація

майбутніх фахівців, зокрема в умовах війни (Л. Карамушка, Л. Тягур); мотивація навчання в процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців за різними напрямками та спеціальностями підготовки (З. Кісіль, Д. Швець); психологічні особливості розвитку мотивації інноваційної діяльності (К. Андросович, О. Бондарчук). Дослідники зазначеної проблеми розкрили як теоретичні засади мотивації й самомотивації, так і практичне застосування методик, які дають змогу визначати рівні вмотивованості людини, види домінуючих мотивів, що визначають рівні вмотивованості тощо [3; 5; 6; 8].

Проте потреба досліджень теоретичних і практичних проблем самомотивації здобувачів вищої освіти в складних умовах невизначеності, втрат, психологічної напруженості й стресових станів, що викликані війною, залишається актуальною для українських ЗВО. Дослідники [2; 4] обґрунтували створення мотиваційної системи у ЗВО та запропоновано різні її складники. У дослідженні розглядається класична система мотивації у ЗВО, складниками якої є інструменти управління освітньою діяльністю здобувачів вищої освіти (заохочення та примушення – оцінювання результатів навчальної діяльності); індивідуальні та групові мотивувальні заняття й заходи, зокрема психологічні тренінги (наприклад, тренінги, що націлені на розвиток у здобувачів освіти самомотивації до навчання); інструментарій мотиваційних методів і механізмів; моніторинг навчальних та особистісних потреб студентів і проблем навчання (наприклад, проблема демотивації студентів до навчання, що викликана війною, стресами, невизначеністю майбутнього, складними умовами життя тощо).

В екстремальних умовах (пандемії або війни) особливо важливу роль відіграє готовність здобувачів вищої освіти до самомотивації, оскільки запровадження змішаної форми навчання або дистанційної, індивідуальної та дуальної потребує свідомого й відповідального ставлення здобувачів вищої освіти до самостійного опанування великих обсягів навчальних матеріалів з навчальних дисциплін; розуміння навчальних цілей і потреби оволодіння професією та напрацювання навичок саморозвитку. Це підкреслює необхідність формування самомотивації здобувачів вищої освіти до навчання, з'ясування їхніх особистісних мотивів і проблем в освітньому процесі, пошук нових методів і запровадження різних заходів (як мотивувальних вправ у змісті навчальних занять, так і позалекційних тренінгів).

Дослідниками поняття «самотивація» трактується як внутрішня сила, бажання та потреба досягнення нових цілей і формулювання нових шляхом самоактивізації й усвідомленого формування траєкторії особистісного успіху (особистісного та професійного розвитку); рівень самомотивації особистості визначає якість її життя [7; 10]. Система мотивації студентської молоді у ЗВО передбачає як індивідуальні, так і групові заняття й заходи, які б сприяли розвитку самомотивації, саморегуляції та самоактуалізації здобувачів вищої освіти до навчання. Зокрема, тренінги, що націлені на розвиток самомотивації до навчання здобувачів вищої освіти, метою яких є сприяння здобувачам вищої освіти в успішному навчанні та їхньому психічному благополуччі; формування розуміння освіти (системи знань і вмінь) як ресурсу для особистісного розвитку й успішної самореалізації в житті.

З метою виявлення й обґрунтування особливостей самомотивації студентської молоді; установлення рівнів її сформованості в студентів і перевірки результативності тренінгу розвитку самомотивації студентської молоді визначено групи здобувачів вищої освіти першого та другого року навчання другого (магістерського) рівня освіти за різними спеціальностями ЗВО «Подільський державний університет», загальна кількість – 44 особи (експериментальна й контрольна групи по 22 студенти). Вік учасників експерименту – 20–22 роки, різної статі (чоловічої та жіночої). Здобувачі вищої освіти погодилися з правилами участі в експерименті, виявили бажання щодо участі в тренінгу з метою опанування технік самомотивації та саморегуляції й фіксування результатів впливу на їхню академічну успішність. Контрольна група сформована зі здобувачів вищої освіти, які не брали участі в тренінгу, але за власним бажанням пройшли анкетування на констатувальному та заключному (рефлексивно-узагальнюючому) етапі перевірки ефективності тренінгу. Кількість здобувачів вищої освіти чоловічої й жіночої статі в експериментальних і контрольних групах була приблизно однаковою, що дало змогу з'ясувати спільні й відмінні мотиви та проблеми самомотивації здобувачів вищої освіти різних статей.

У дослідженні залежними змінними визначено такі: рівні самомотивації, мотиви здобуття професії та проблеми в навчанні; незалежними змінними визначено індивідуальні психологічні особливості та здібності здобувачів вищої освіти, їхнє суб'єктивне ставлення до навчання, професії та бажання володіння техніками самомотивації та саморегуляції; додатковими змінними – уміння розробляти індивідуальну освітню траєкторію, формулювати цілі й планувати свій день, тиждень, місяць; уміння проєктувати власне життя в ближній і дальній перспективі.

Метою тренінгу «3D: ДИВИСЬ, ДУМАЙ, ДІЙ: самомотивація в умовах війни» є формування в здобувачів вищої освіти знань та уявлень про самотивацію як психологічне поняття, розуміння ключових психологічних понять і термінів, зокрема сутності освітньо-професійної самомотивації здобувача вищої освіти; формування вмінь застосування техніки самомотивування та саморегуляції.

Для реалізації мети заходу визначено та реалізовано такі завдання: 1) ознайомлено учасників тренінгу з ключовими психологічними термінами й поняттями: мотивація, самомотивація, психологічні механізми освітньо-професійної самомотивації, психологічні техніки тощо; 2) застосовано вправи, націлені на розвиток навичок визначення мети й планування професійно-освітньої траєкторії; 3) сформовано вміння й навички освітньо-професійної самомотивації; 4) ознайомлено з техніками подолання прокрастинації та підтримки мотивації, здійснено тренування щодо їх застосування; 5) сприяння розвитку саморефлексії та усвідомлення власних мотиваційних чинників підвищення академічної успішності й особистісного розвитку.

Ключовими принципами, на яких ґрунтується методика проведення мотиваційного тренінгу, є такі: створення підтримуючого та безпечного освітнього середовища (атмосфера довіри й підтримки); активне навчання та залучення студентів до інтерактивної взаємодії (групові вправи, застосування медіаресурсів); індивідуальний підхід до кожного учасника тренінгу (індивідуальні завдання, добровільне оприлюднення результатів виконання індивідуальних завдань); використання доказових практик і науково обґрунтованих методик (надання доступу здобувачам освіти до використаних джерел інформації (активні лінки в презентації) та обов'язкове озвучення авторів технік і методик, які використовує тренер).

Основними методологічними та практичними підходами до проведення тренінгу визначено й застосовано такі.

Методологічні: системний підхід (дає змогу розглядати всі сесії (зміст) як систему, що забезпечує формування та розвиток у студентів позитивних мотив до навчальної діяльності й оволодіння професією); компетентнісний підхід (застосовується з метою розвитку соціально-психологічної компетентності, компонентами якої є комунікативна, інтерактивна та перцептивна компетентності).

Практичні: фасилітаційний підхід (передбачає процес групового виконання вправ і завдань, під час якого тренер виконує роль фасилітатора; цей підхід сприяє встановленню конструктивної комунікації в процесі обговорення питань, спрямовує роботу учасників тренінгу на пошук оптимального рішення, забезпечує дотримання норм взаємодії й регламенту, інтенсифікує обмін інформацією й досвідом, активізує групу за допомогою запитань, реагує на висловлювання кожного учасника тощо); технологічний підхід (сприяє засвоєнню матеріалу й виконанню індивідуальних і групових завдань шляхом застосування інформаційних і комунікаційних технологій і засобів на кожній сесії, яку можна розглядати як етап (рівень засвоєння знань і тренування вмінь самотивування)); «коло Сократа» (сократівський діалог) – дискусія щодо розуміння та трактування понять і термінів і висловлювання власних міркувань учасників тренінгу щодо проблеми самотивування, це практичний підхід, оснований на методі Сократа (з'ясування істини в дискусії) і використовується для кращого засвоєння інформації та розуміння ключових термінів і понять [6].

У структурі тренінгу 4 сесії, тривалість кожної 80 хвилин, рекомендований режим проведення 1 раз на тиждень. Структуру і зміст тренінгу подано в таблиці 1.

Таблиця 1

**Структура і зміст тренінгу «ЗД: ДИВИСЬ, ДУМАЙ, ДІЙ:
самотивація в умовах війни»**

№ сесії	Тема сесії	Види роботи	Таймінг	Оснащення	Роздатковий матеріал
1	2	3	4	5	6
1	Вступ до самотивації	1) Привітання тренера до учасників тренінгу; 2) Вступне слово про тренінг; 3) Знайомство учасників «Інтерв'ю з незнайомцем»; 4) «Квітка очікувань»; 5) Дискусія «Що означає самотивація в моєму житті»; 6) Вправа «Знаю. Розумію. Застосовую»; 7) Вступне анкетування «10 запитань» 8) Рефлексія «Я тепер знаю, що...» 9) Роз'яснення домашнього завдання: переглянути фільм «У гонитві за щастям» і відповісти на запитання в опитувальнику гугл-форми	3 хв. 5-7 хв. 15 хв. 5 хв. 15 хв. 15 хв. 5-7 хв. 10 хв. 5 хв.	Проектор, фліпчарт	Презентація, вступна анкета, опитувальник (гугл-форма)
2	Що рухає наше життя?	1) Привітання від учасника всім присутнім; 2) Вступне слово тренера «Мотиви й потреби особистості»; 3) Робота в групах «Адвокати й прокурори»; 4) Індивідуальна робота «Мої мотиви опанувати професію...»; 5) Презентація майбутньої професії; 6) Дискусія «Чи справа виключно в самотивації?» 7) Рефлексія «Я розумію, що...» 8) Домашнє завдання: переглянути фільм «Останній кіносеанс» і відповісти на запитання в опитувальнику	5 хв. 10 хв. 15 хв. 10 хв. 15 хв. 15 хв. 5-7 хв. 5 хв.	Проектор, фліпчарт	Презентація, вступна анкета, опитувальник (гугл-форма)
3.	Техніки самотивації	1) Привітання від учасника всім присутнім; 2) Вступне слово тренера «Психологічні техніки, як це працює»; 3) Робота в групах «Що ми робимо, щоб у нас завжди була енергія і було бажання навчатися професії, яку ми обрали»; 4) Ознайомлення з технікою «Планування»; 5) Ознайомлення з технікою «Візуалізація: сконцентруйтеся на результаті»; 6) Ознайомлення з технікою «Хочу, треба, можу»; 7) Рефлексія «Я вмію і буду застосовувати таку вправу...»; 8) Домашнє завдання: переглянути фільм «Посмішка Мони Лізи» й відповісти на запитання в опитувальнику	5 хв. 10 хв. 15 хв. 10 хв. 15 хв. 15 хв. 5-7 хв. 5 хв.	Проектор, фліпчарт	Презентація, вступна анкета, опитувальник (гугл-форма)

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
4.	Техніки само-мотивації: підсумкова сесія	1) Привітання від учасника всім присутнім; 2) Вступне слово тренера «Прокрастинація: причини, наслідки і шляхи подолання»; 3) Робота в групах «Що ми робимо, щоб у нас завжди була енергія і було бажання навчатись професії, яку ми обрали»; 4) Ознайомлення з технікою «Помилки – шлях до успіху»; 5) Ознайомлення з технікою «Позитивні звички»; 6) Ознайомлення з технікою «Стоп прокрастинація!»; 7) Рефлексія «Я візьму з собою ...»; 8) Заключне анкетування та рекомендації для самомотивації https://www.youtube.com/watch?v=D3t9fYhwBXk	5 хв. 10 хв. 10 хв. 10 хв. 10 хв. 10 хв. 10 хв.	Проектор, фліпчарт	Презентація, вступна анкета, опитувальник (гугл-форма)

Ефективність тренінгу оцінювали за такими критеріями, як рівень академічної успішності здобувача (здобувачки) вищої освіти; стійкість мотивів до успішного навчання; рівень саморегуляції; рівень самооцінки; зниження фрустрації; рівень стресостійкості.

В оцінюванні застосовано такі методи оцінювання: до й після тренінгу – опитування, спостереження, аналіз навчальної діяльності здобувачів вищої освіти для виявлення позитивних змін у мотивації та результатах навчання.

З метою визначення домінуючого джерела мотивації в здобувачів вищої освіти до навчання (внутрішніх, зовнішніх та інтегрованих мотивів) за результатами аналізу їх ставлення до різних аспектів навчання та студентського життя застосовано методiku «Опитувальник мотиваційних джерел» (за Д. Барбуто й Р. Сколком, переклад О. Сидоренко) [6; 9].

Отримані показники відображують особливості мотивації учасників дослідження в експериментальній і контрольній групах до та після проведення тренінгу, узагальнені результати виявлення домінуючих мотивів представлено в таблиці 2.

Опитування дало змогу з'ясувати домінуючі джерела мотивації здобувачів вищої освіти до навчання (внутрішні, зовнішні й інтегровані мотив) за результатами аналізу їхнього ставлення до різних аспектів навчання та студентського життя, що визначається за шкалою оцінювання відповідей респондента (тверджень, які збігаються з власним ставленням респондента до кожного з питань) за бальною системою (відповідно до бланку).

Отримані показники відображують такі особливості мотивації учасників експерименту:

I. Внутрішня мотивація – спрямованість на процес (бажання отримати задоволення й насолоду від навчальної діяльності).

II. Зовнішня мотивація – матеріальна винагорода (бажання відчутної зовнішньої винагороди: високі оцінки).

III. Зовнішня мотивація – схвалення іншими (бажання прийняття й підтвердження особистісних якостей, компетентності й цінностей).

IV. Внутрішня мотивація – самовдосконалення, самореалізація (бажання відповідати власним особистісним стандартам і цінностям).

V. Інтегративна мотивація – узгодженість цінностей і діяльності здобувача вищої освіти з вимогами закладу вищої освіти, групи (бажання досягати мети, що відповідає інтерналізованим цінностям).

Отже, за узагальненими результатами опитування в здобувачів експериментальної й контрольної груп на початку експерименту домінуючими були внутрішні мотиви, спрямовані на процес: бажання отримати задоволення та насолоду від навчальної діяльності й студентського життя, тоді як внутрішня мотивація (самовдосконалення, самореалізації: бажання відповідати власним особистісним стандартам, компетентності й цінностям) варіюється, зокрема в здобувачок вищої освіти вища за їхніх одногрупників чоловічої статі. Після участі в тренінгу внутрішня мотивація в експериментальній групі зросла: це гарний показник самомотивації до навчання, пошуку сенсу життя, цілеспрямованого особистісного розвитку та бажання опанувати професію.

Таблиця 2

**Узагальнені результати опитування за методикою
«Опитувальник мотиваційних джерел» (Барбуто і Сколк)**

Група	Стать	Сума I. Внутрішня мотивація		Сума II. Зовнішня мотивація		Сума III. Зовнішня мотивація		Сума IV. Внутрішня мотивація		Сума V. Інтегративна мотивація	
		до	після	до	після	до	після	до	після	до	після
Експериментальна (учасники тренінгу)	Ч.	4,14	3,8	3,9	3,7	3,2	2,9	3,8	4,0	3,6	3,68
	Ж.	3,9	3,3	4,1	3,9	3,6	3,8	4,3	4,4	2,8	3,6
	Заг.	8,04	7,1	8	7,6	6,8	6,7	8,1	8,4	6,4	7,28
Контрольна (не брали участі в тренінгу)	Ч.	4,26	4,3	4,2	4,3	3,4	2,8	3,9	4,1	3,46	3,57
	Ж.	3,4	3,2	4,3	4,4	3,7	4,1	4,5	4,3	3,42	3,6
	Заг.	7,66	7,5	8,5	8,7	7,1	6,9	8,4	8,5	6,88	7,17

Щодо зовнішніх мотивів, то й в експериментальній, і в контрольній групах (у представників обох статей) показники зовнішньої мотивації (мотиви винагороди, одержання матеріальної вигоди) майже не відрізняються від результатів на початку експерименту; після проходження тренінгу ці показники в експериментальній групі непоказово, але знизилися, а в контрольній залишилися майже без змін (із незначними відхиленнями), що свідчить про досить високий рівень мотивів матеріальної забезпеченості для гідного життя.

Показники зовнішньої мотивації (бажання бути важливими для навколишніх, слави й відзнак від закладу освіти) в експериментальній і контрольній групах були майже однаковими за результатами першого опитування, але в експериментальній групі після проходження тренінгу знизилися. Це підтверджує, що застосування технік самомотивування та саморегуляції сприяє свідомій орієнтації здобувачів вищої освіти на саморозвиток і самодостатність незалежно від нагород і відзнак; прагнення самореалізації – бути особистістю, критично мислити й протистояти зовнішнім негативним впливам тощо.

Інтегративна (інтегрована) мотивація передбачає наявність у здобувачів вищої освіти мотивів бути корисним громаді, державі, суспільству. В опитуванні здобувачі показали майже однакові результати й в експериментальній, і в контрольній групах як на початку експерименту, так і на заключному етапі. В умовах війни ці показники дуже важливі для формування в здобувачів вищої освіти громадянської компетентності: здатності відповідально ставитися до своїх обов'язків і відстоювати свої права, бути активними в суспільному житті й захисті держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Важливим аспектом в умовах війни є підготовка студентської молоді до відновлення держави в поствоєнний період. Успішне навчання здобувачів вищої освіти професії в ЗВО (за різними формами навчання) є запорукою відновлення економіки України й громадянського суспільства. Тільки вмотивована людина, яка володіє техніками самоорганізації, самомотивації та саморегуляції здатна навчатися й працювати в екстремальних умовах. Самомотивація особливо важлива для студентів перших курсів, на успішність яких впливають ще й такі чинники, як зміна місця проживання, нові комунікації, спільноти, вони мають вміти опановувати власні страхи й перешкоди в освітньому процесі і студентському житті.

Система мотивації здобувачів вищої освіти до навчання потребує розроблення та запровадження в освітній процес ЗВО нових заходів, які б сприяли успішності навчання. Експериментальна апробація тренінгу «ЗД: ДИВИСЬ, ДУМАЙ, ДІЙ: самомотивація в умовах війни» підтвердила доцільність застосування тренінгу в мотиваційній системі університету. Методика перевірки ефективності тренінгу здійснювалася за методом опитування (використано «Опитувальник мотиваційних джерел» за Дз. Барбуто та Р. Сколком), що дало змогу з'ясувати домінуючі мотиви здобувачів вищої освіти до навчання й застосувати в процесі тренінгу відповідні вправи й техніки самомотивації. Результати експерименту дали змогу виявити потребу оновлення змісту тренінгу з метою включення вправ і відеоматеріалів, які б активували інтегровану мотивацію здобувачів вищої освіти.

За результатами проведення тренінгу в учасників сформовано знання про мотиви, самомотивацію та саморегуляцію як психологічні поняття; розуміння ключових психологічних термінів; уміння застосовувати техніки й вправи для самомотивації, саморегуляції та самоорганізації, формулювати мету й планувати освітню траєкторію. Зокрема, ознайомлено учасників тренінгу з техніками подолання прокрастинації та підтримки мотивації, що сприяє розвитку саморефлексії й усвідомленню власних мотиваційних чинників підвищення академічної успішності та особистісного розвитку.

Перспективними вважаємо подальші дослідження методик самомотивації, саморегуляції, самоорганізації та самоактуалізації здобувачів вищої освіти до академічної успішності в умовах нестабільності, змін і викликів.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Психологічні особливості розвитку мотивації інноваційної діяльності в освіті / Центральний інститут післядипломної освіти. Київ, 2024. URL: <https://lnk.ua/be8AWwyV5>.
2. Бондар Л. В., Литвинчук Н. Б. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»* : науковий журнал. Острогоз : Вид-во НаУОА, червень 2020. № 11. С. 67–71. URL: https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/8358/1/NZ_Vyp_11_Psychology.pdf.
3. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : методичні рекомендації. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 52 с. URL: <https://surl.li/oxnauq>.
4. Квятковська А. О., Андросович К. А., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Том 1. С. 187–182. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/36.pdf.
5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. Мотивація діяльності людини : навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса : Видавництво ОДУВС, 2023. 154 с. URL: <https://lnk.ua/J4ZPMOYVE>.
6. Мотиваційна сфера студента, особливості її дослідження. *Офіційний сайт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/motivaciyna-sfera-studenta-osoblivosti-doslidzhennya-142251.html>.
7. Сазонова Т. О. Самомотивація як невід'ємний складник ефективності особистості. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 3(20). С. 123–127. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-3-22> http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/24.pdf.
8. Тягур Л. М., Бергхауер-Олас Е. Професійна мотивація майбутнього психолога під час війни. *Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія»*. 2024. № 4(38). С. 1069–1084. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/10753/10811>.

9. Barbuto J., Scholl R. Motivation Sources Inventory: Development and Validation of New Scales to Measure an Integrative Taxonomy of Motivation. *Psychological Reports*. 1998. № 82(3). P. 1011–1022. <https://doi.org/10.2466/PRO.82.3.1011>.

10. Edgar, Susan & Carr, Sandra & Connaughton, Joanne & Celenza, Antonio. Student motivation to learn: Is self-belief the key to transition and first year performance in an undergraduate health professions program? *BMC Medical Education*. 2019. <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1539-5>.

Horash K. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Law, Professional and Social-Humanitarian Education
Higher educational institution "Podillia State University"
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: kateryna.vik@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8625-9774*

Sotnichenko O. V.

*student of Master's degree (part-time form of study) in the specialty C4 "Psychology"
Educational and Scientific Institute of Management and Psychology
State Higher Educational Institution "University of Educational Management"
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: kseniasotnichenko@gmail.com*

DEVELOPMENT OF SELF-MOTIVATION OF STUDENTS IN WAR CONDITIONS

Abstract

The article highlights the results of a theoretical study of the features of self-motivation of student youth in wartime conditions and experimental verification of the effectiveness of the training, the purpose of which is to form self-motivation in learning and personal development of higher education applicants; development of skills in applying self-motivation and self-regulation techniques in extreme conditions. Based on a theoretical study of the problem of motivation and self-motivation of student youth, the authors substantiate the importance of the motivation system in higher education institutions and the need to develop and implement individual and group measures in the educational process that would contribute to the development of self-motivation and self-regulation of higher education applicants; in particular, the author's development of the training "3D: SEE, THINK, ACT: self-motivation in wartime conditions" is presented; the key principles and approaches on which the methodology of the event is based are described. The effectiveness of the training content and the feasibility of its implementation in the educational process were confirmed by the results of experimental testing, in which the experimental and control groups of higher education students took part, each group involved 22 participants, the total number of which was 44 people aged 20–22, male and female. The involvement of higher education students in the experimental testing was carried out on a voluntary basis and provided that they complied with the rules and conditions of participation in the training: completing survey procedures, recording the results of the impact of self-motivation and self-regulation techniques, etc. The survey made it possible to identify the dominant internal (personal) and external motives for both each training participant and groups of participants of different genders, to identify problems in learning and student life, and to work through them during the training using self-motivation and self-regulation techniques.

Key words: internal and external motives, self-motivation, self-regulation, motivational training.

References

1. Bondarchuk, O. I. (2024). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku motyvatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti [Psychological characteristics of motivation development for innovation in education]. Tsentralnyi instytut pidnapromnoi osvity. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739596/1/Бондарчук_Мотивац_ЦІПО_УМО.pdf [in Ukrainian].
2. Bondar, L. V., & Lytvynchuk, N. B. (2020). Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv yak providnyi chynnyk pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [Motivation of students' learning activities as a key factor in the training of future professionals]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Psykhologhiia"*, (11), 67–71. Retrieved from: https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/8358/1/NZ_Vyp_11_Psykhology.pdf [in Ukrainian].
3. Karamushka, L. M. (2022). Psykhichne zdorovia osobystosti pid chas viiny: yak yoho zberehty ta pidtrymaty: Metodichni rekomendatsii [Mental health of the individual during war: How to preserve and support it: Methodical recommendations]. Instytut psykhologii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Retrieved from: <https://surl.li/oxnayq> [in Ukrainian].
4. Kisel, Z. R., & Shvets, D. V. (2023). Motyvatsiia diialnosti liudyny: navchalnyi posibnyk u skhemakh, tablytsiakh, komentarakh [Human activity motivation: A textbook in schemes, tables, and comments]. Odesa: Vydavnytstvo ODUVS. Retrieved from: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6937/1/Мотивація%20діяльності%20людини%20pdf.pdf> [in Ukrainian].
5. Kviatkovska, A. O., Androsovykh, K. A., Kovalova, O. V., & Prokofieva, O. O. (2022). Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchayk fakhovykh ta vyshchayk navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv [Features of students' academic motivation in pre-tertiary professional and higher education institutions in the context of modern military conflicts]. *Innovatsiina pedahohika*, 49(1), 182–187. Retrieved from: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/36.pdf [in Ukrainian].

-
6. Motyvatsiina sfera studenta, osoblyvosti yii doslidzhennia [Motivational sphere of a student and features of its research]. (n.d.). Ofitsiinyi sait "Na Urok". Retrieved from: <https://naurok.com.ua/motivaciyna-sfera-studenta-osoblivosti-doslidzhennya-142251.html> [in Ukrainian].
 7. Sazonova, T. O. (2020). Samomotyvatsiia yak nevidiemnyi skladnyk efektyvnosti osobystosti [Self-motivation as an essential component of personal effectiveness]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, (3[20]), 123–127. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-3-22> [in Ukrainian].
 8. Tyahur, L. M., & Berghauer-Olas, E. (2024). Profesiina motyvatsiia maibutnoho psykhologa pid chas viiny [Professional motivation of future psychologists during wartime]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriya "Psykhologhiia"*, 4(38), 1069–1084. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/10753/10811> [in Ukrainian].
 9. Barbuto, J. E., & Scholl, R. W. (1998). Motivation sources inventory: Development and validation of new scales to measure an integrative taxonomy of motivation. *Psychological Reports*, 82(3), 1011–1022. <https://doi.org/10.2466/PRO.82.3.1011> [in English].
 10. Edgar, S., Carr, S., Connaughton, J., & Celenza, A. (2019). Student motivation to learn: Is self-belief the key to transition and first year performance in an undergraduate health professions program? *BMC Medical Education*, 19, Article 111. <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1539-5> [in English].

Отримано: 30.09.2025
Рекомендовано: 30.10.2025
Опубліковано: 28.11.2025